

Nærings- og fiskeridepartementet
Postboks 8090 Dep.
0032 OSLO
postmottak@nfd.dep.no

DERES REF.: 23/4428

VÅR REF.: 23/13336

ÅS, 01.09.2023

Ny stortingsmelding om dyrevelferd - innspill fra Veterinærinstituttet

Nærings- og fiskeridepartementet avholdt et innspillsmøte om stortingsmelding om dyrevelferd under Aqua Nor 2023. Følgende er Veterinærinstituttets innspill.

Forutsetningen for vekst i akvakulturnæringen er bærekraftig oppdrett. Velferd og helse er en forutsetning for biologisk bærekraft, og bærekraftbegrepet må ha konkret innhold for å få betydning.

Til tross for økende fokus på fiskehelse og fiskevelferd de siste årene, har næringen beveget seg i feil retning med økende lusnivå, økende dødelighet, og dermed dårligere fiskehelse og fiskevelferd. Utfordringene som preger næringen i dag vil øke betraktelig ved en produksjonsvekst uten klare betingelser knyttet til velferd og helse. Det er lokaliteter som per i dag produserer på høyt nivå med hensyn til velferd og helse (inkl. akkumulert dødelighet på under 5 %). For å øke andelen av slike lokaliteter og derved snu en negativ trend, må den eksisterende kunnskapen benyttes og velferd bli en forutsetning for videre vekst.

Nasjonale mål

Veterinærinstituttet mener det er nødvendig å sette klare nasjonale mål med en konkret tidsplan for å oppnå tilfredsstillende velferd i næringen. En tidsplan bør innføres med innfrielse av konkrete mål/delmål innen få år.

Forslag til noen viktige nasjonale mål er;

- Dødelighet under 5 % i sjøfasen
- Grønn kyst
- Null lus og velferdsklarering
- Forvaltningstiltak som fremmer velferd

En av næringens hovedstyrker er innovasjon og kreativitet. Ved å definere nasjonale mål for produksjonen vil næringen og leverandørindustrien vite hva som kreves, og utviklingen styres i ønsket retning. Lus og infeksjonssykdommer er i dag blant hoveddriverne for dårlig fiskevelferd i sjø. For å kunne ha en klar målsetning om reduksjon i dødelighet til under 5 % i sjøfasen (inklusive landbasert matfiskoppdrett), må luseproblemene kraftig reduseres som faktor og biosikkerhetstiltak prioriteres. Trafikklyssystemet er en utmerket kilde til kunnskap om status for lus i de ulike produksjonsområdene langs kysten. I dag bruker vi dessverre denne kunnskapen til å øke problemene, og vi styrer kysten mot gult og rødt med økende dødelighet og velferdsproblemer, mer sykdom, økte produksjonskostnader og dårligere økonomi. I tillegg øker vi næringens negative påvirkningen på de ville laksebestandene.

Intensjonen bak innføring av Trafikklyssystemet var å holde kysten grønn. Nå har vi fått mye kunnskap om hva som må til for å oppnå dette. Vi må derfor gjeninnføre som et styrende mål at produksjonen langs kysten skal være grønn, - som en forutsetning for biologisk bærekraft med hensyn på helse og velferd.

En grønn kyst forutsetter derfor at vi i større grad innfører og behersker ulike «0-lus konsept», alternativt redusere biomassen (se kritisk kunnskap for måloppnåelse). Unntaksvekst som opprinnelig var tiltenkt nye driftsformer og teknologier som kunne dokumentere mindre spredning av parasitter og sykdom (Meld. St. 16, 2014-2015), må få sin opprinnelige begrunnelse tilbake som en del av tiltakene for god helse og velferd. Konesjoner som i dag har unntak fra Trafikklyssystemet bør inkluderes, da disse også bidrar til lusebelastningen i sitt område.

Veterinærinstituttet foreslår innføring av en velferdsklarering med konkrete velferdsmål, der oppdretter må dokumentere måloppnåelse før vekst tildeles (nærmere beskrevet under forvaltningstiltak). Dette vil styre videre utvikling og vekst i riktig retning.

Forvaltningstiltak som fremmer god velferd

Kunnskap og insentivordringer er viktige områder til kontinuerlig forbedringer. Skal vi nå de ulike nasjonal mål, trenger vi også et regelverk og en forvaltning som fremmer god fiskevelferd.

Nye forvaltningstiltak kan skje gjennom følgende (ikke i prioritert rekkefølge):

1. Velferdsklarering før tildeling av vekst gjennom Trafikklyssystemet

En velferdsklarering bør sette krav til lusetall og dødelighet, lav IMM/medisin bruk, ingen bruk av rensefisk eller 95 % overlevelse og god velferd, ingen eller minimal sykdom samt god biosikkerhet, ingen alvorlige, rapporteringspliktige velferdsmessige hendelser, høy superiorandel ved slakting og generell regelverksetterlevelse inkludert internkontroll. Dette er et viktig insentiv for å nå nasjonale mål, og de som driver best kan belønnes med vekst innenfor disse rammene.

2. Antall individer inkluderes i MTB tillatelsessystemet

Maksimalt tillatt biomasse (MTB) er en viktig regulator i forhold til miljøkrav. Likevel sikres ikke fiskens helse og velferd, da dødelighet kan kompenseres ved supplerende utsett eller større utsett, fremfor å sikre økt overlevelse. En reguleringsform som hensyntar et gitt antall utsatt fisk og begrenser supplerende utsett som kompensasjon for dødelighet, vil gi den enkelte fisk større verdi og slik bidra til nasjonal målsetning.

3. Teknologi- og næringsutvikling styrt av konkrete velferds mål

Det er per i dag flere eksempler på at teknologi og næringsutvikling ikke er innrettet på å ivareta dyrevelferd og -helse. Det trengs derfor en konkretisering av velferds mål ved teknologisk innovasjon og utprøving, for eksempel i utviklingskonsesjoner, havbruk til havs, nye produksjonssystemer i settefisk/stor-smolt fasen, torskeoppdrett og lusebehandling med kunnskapsdeling og tydeliggjøring av måloppnåelse i periode- og sluttevalueringer. Velferds målene kan inkludere krav til oppfølging av vannkvalitet, strømhastighet, dødelighet inkludert dødfisk-kategorisering, behandlinger og helseforhold, helsetilsynsvurderinger inkludert ytre og indre velferdsindikatorer, slaktekvalitet, fisketetthet mm.

4. Utvikling og bruk av FOVI

Forvaltningsbaserte operative velferdsindikatorer (FOVI) bør videreutvikles slik at myndighetsrapportering og forvaltningshistorikk blir satt bedre i system. Informasjon om dødelighet, nødslakt, destruksjon, sykdom, avlusinger, rensefisk, velferdshendelser, slaktekvalitet, forsøksdyr, ensilasje og tilsynshistorikk inklusiv regelverksbrudd, kan benyttes til overordnede risikovurderinger. FOVI kan derved inngå som hjelp for Mattilsynet i utvelgelsen av de tilsynsobjektene hvor tilsyn kan ha størst effekt, og slik løfte hele næringen. I tillegg kan bedre datafangst og resultatdeling gi grunnlag for andre regelverksendringer. Riksrevisjonen har i sin rapport etterlyst forbedringer i risikobasert tilsyn og utvelgelse, og at rapporteringskrav tilpasses dette behovet.

5. Forskriftsfesting av dyrevelferdsprogram

Planer eller program for bedring av dyrevelferd bør forskriftsfestes for alle dyrearter. Dette vil bidra til økt utvikling og bruk av velferdsindikatorer i næringene, og muliggjøre tidlig deteksjon og forebygging av problemer i produksjonen.

6. Rensefisk

Utsett av rensefisk er redusert med 40 % de siste tre årene. Det illustrerer at næringen selv tar grep pga. store helse og velferdsutfordringer. Rensefisken har en uakseptabel høy *registrert* dødelighet (>50 % 2022).

Avlusningseffekten er diskutabel og vitenskapelig mangelfullt dokumentert på artsnivå i kommersiell skala. Rensefisk og laks har samme velferdskrav og oppdrettsbetingelser må artstilpasses. Der det ikke er mulig å tilfredsstille rensefiskartenes ulike behov, bør bruk av rensefisk avvikles.

7. Virkemiddelbruk i forvaltning

Biomassehalvering og bruk av overtredelsesgebyr kan være effektfulle, og kan benyttes strategisk ved velferdsutfordringer.

8. 3-R senter

Det brukes mange forsøksdyr i Norge, 96 % er fisk (2021). Et 3-R senter vil bidra til å minske bruken av forsøksdyr ved å samle og tilgjengeliggjøre kunnskap og informasjon, en kunnskapen som er nødvendig for å erstatte forsøksdyr, finne alternativer til dyreforsøk, bedre forsøksdesign og sikre unødig gjentakelse av forsøk. Dette vil på sikt også sikre kunnskapsflyt fra innovasjon.

Kritisk kunnskap for måloppnåelse

Måloppnåelsen er knyttet til kritisk kunnskap om blant annet settefisk, skjermingsteknologi, forsøksfisk og bedre nasjonal oversikt over dødelighetsårsaker og ikke-listeført sykdom.

Dødsårsaker og velferdsforhold i settefiskfasen må utredes gjennom forskning, kunnskapsinnhenting og formidling. Et nasjonalt dødelighetsmål bør på sikt innebære akkumulert dødelighet gjennom hele produksjonssyklusen. Dette vil kreve omlegginger i myndighetsrapporteringer fra settefiskanleggene, da det i dag er vanskelig å følge en gruppe settefisk gjennom hele produksjonen.

Å styre mot grønt innebærer en nasjonal satsing på 0-lus systemer ved utvikling av bedre skjermingsteknologi. For å få en rask utvikling innen lukket, semilukket, nedsenkbar eller andre 0-lus produksjonssystemer, må kunnskap fra eksisterende og kommende utprøvinger deles.

Her kan forskningsinstitusjoner og forvaltningsstøtte bidra. Sammenstilling og aktiv bruk av den genererte kunnskap er en forutsetning for å lykkes med fremtidig akvakultur.

Det er nødvendig med en nasjonal oversikt over dødelighetsårsaker og forekomst av ikke-listeførte sykdommer. Dette er igangsatt i sjøfasen, men trengs videre prioriteringer for å landes.

Innpillet er utarbeidet av Kristine Gismervik, Ketil Skår, Eirik Biering og Ewa Harasimczuk.

Med vennlig hilsen

Edgar Brun
Avdelingsdirektør
Avd. for fiskehelse og -velferd
Veterinærinstituttet

Kristine Gismervik
Fagansvarlig Fiskevelferd
Seksjon havbruk, villfisk, velferd
Veterinærinstituttet